Сергій Вовкотруб

ОСОБЛИВОСТІ ГУМАНІСТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ШКОЛЯРІВ

Гуманістичне виховання є однією з «вічних» проблем науки про людину. Метою гуманістичного виховання є формування гуманістичного світогляду на основі розвитку моральної культури школярів. Зміст гуманістичного виховання школярів має спрямовуватись на формування системи гуманістичних цінностей у становленні духовного світу особистості з можливостями їх збагачення кожним індивідом.

Проблеми гуманістичного виховання в контексті особистісно-орієнтованого підходу є предметом наукових досліджень українських вчених Г. Балла, І. Беха, С. Гончаренко, О. Дубасенюк, І. Зязюна, В. Кременя, С. Максименко, С. Мельничук, Н. Ничкало, О. Пєхоти, В. Рибалки, О. Савченко, С. Сисоєвої та ін.). Його основа полягає в забезпеченні більш глибокого цілісного розуміння, пізнання особистості й на цій основі – її гармонійного розвитку в умовах існуючої системи освіти й виховання [3, с. 42].

Для того, щоб усвідомити сутність гуманістичного виховання потрібно розвести поняття «гуманізм» та «гуманність», які в педагогічній літературі використовуються досить часто. За змістом їх нерідко ототожнюють або вживають як синоніми.

Гуманізм (від лат. людський, людяний) розглядають як вид ідеології, принцип світогляду, одну з форм суспільної свідомості, що впливає на зміст індивідуальної свідомості. Це визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і прояв своїх здібностей, критерій оцінки суспільних відносин. Гуманність – повага до людей, до людської гідності [1, с. 96].

Гуманістичне виховання особистості школярів передбачає формування в учнів довіри до оточуючих, друзів, дорослих, членів родини, з якими вони спілкуються; переконання в реалізації своїх власних здібностей в житті і можливості стати гідною людиною; необхідності створення таких умов навчання і виховання в школах, які б сприяли успішному здійсненню особистісно-орієнтовного підходу до кожного учня.

Завдання гуманістичного виховання полягають в:

- систематичному збагаченні досвіду гуманної поведінки школярів шляхом залучення їх до різних форм і видів практичної діяльності, що мають пізнавальний і моральний зміст;
- розвитку в учнів гуманних рис (співпереживання, співрадості);
- вихованні потреби в гуманній поведінці незалежно від конкретних ситуацій;
- навчанні умінню виявляти гуманні риси;

– привчанні вихованців до аналізу особистої поведінки і поведінки товаришів з позицій гуманності [2, с. 25].

Найсприятливішим для формування гуманності є підлітковий вік. Основи гуманної поведінки, закладені в ранньому дитинстві і в початковій школі, дістають за відповідних умов подальшого розвитку, поступово переходячи у стійкі якості особистості [1, с. 96]. Підлітковий етап у формуванні гуманістичних рис винятково важливий, оскільки саме в цей період складаються особливості і види вияву гуманності. Формується стійка і адекватна самооцінка, яка в майбутньому визначатиме рівень самостійності та незалежності в складних системах взаємовідносин і взаємозв'язків з людьми і в суспільстві.

У цьому віці підліток засвоює гуманні норми поведінки, оцінює свої успіхи, особисте моральне обличчя, свою соціальну роль у колективі однолітків. Він прагне завоювати повагу і довіру оточуючих.

Співпереживання виступає рушійною силою гуманної поведінки підлітка, яка виявляється у безкорисливому служінні людям, духовній підтримці і допомозі, звеличені людини як цінності. Діти цього віку переживають почуття радості й захоплення від спілкування з іншими, ніжність і турботу про оточуючих .

Велике значення мають і гуманні переконання, тому що в результаті власної активної діяльності школяр приходить до раціонального розуміння необхідності дотримуватися гуманних норм у своїй поведінці.

Однією з особливостей гуманних переконань підлітків є те, що їх діапазон не може бути достатньо широким. Такі переконання пов'язані переважно з тими сферами життєдіяльності, в яких підліток має найбільші можливості для самостійної апробації норм і правил. Це насамперед переконання, яке виникає в процесі навчальної діяльності і спілкування в колективі [2, с. 25–26].

Досліджуючи проблему, ми встановили, що ефективність гуманістичного виховання значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, форм та методів його організації, а також від особистої значущості для учня гуманних норм, знань про їх сутність, від готовності й уміння реалізувати їх у поведінці, від соціальних педагогічних умов, в яких відбувається виховний процес.

Список використаних джерел:

1. Столяренко О. В. Школа – «майстерня гуманності». Про виховання у дітей цілісного ставлення до людини // Педагогіка толерантності. – 2000. – № 1. – С. 95–100.
2. Шевчук І. Проблеми гуманістичного виховання підлітків // Шлях освіти. – 1998. – № 2. – С. 25–26.
3. Яковлєва В. А. Гуманістичне виховання учнів 5–9 класів шкіл-інтернатів: Навчально-метод. посібник. – Кривий Ріг: ІВІ, 2002. – 117 с.